

Sygn. akt VI ACa 486/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 czerwca 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący – Sędzia SA Małgorzata Kuracka (spr.)

Sędziowie: SA Grażyna Kramarska

SO del. Magdalena Sajur - Kordula

Protokolant: Katarzyna Łopacińska

po rozpoznaniu w dniu 8 czerwca 2017r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W.

przeciwko M. W.

(poprzednio M. B.)

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 3 grudnia 2015 r.

sygn. akt IV C 612/15

I. zmienia zaskarżony wyrok w całości w ten sposób, że:

- 1) utrzymuje w mocy nakaz zapłaty z dnia 17 października 2014 r., sygn. akt IV Nc 239/14 w całości w stosunku do M. W. (poprzednio M. B.);**
- 2) nieuiszczoną część opłaty od zarzutów od nakazu zapłaty przejmuje na rachunek Skarbu Państwa;**
- 3) przyznaje adw. A. W. i nakazuje wypłacić ze Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w W. kwotę 3 600 zł (trzy tysiące sześćset złotych) powiększoną o należny podatek VAT tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanej z urzędu;**

II. zasądza od M. W. na rzecz (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W. kwotę 11 142 zł (jedenaście tysięcy sto czterdzieści dwa złote) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego;

III. przyznaje adw. A. W. i nakazuje wypłacić ze Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w W. kwotę 5 400 zł (pięć tysięcy czterysta złotych) powiększoną o należny podatek VAT tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanej z urzędu.

UZASADNIENIE

Nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym z dnia 17 października 2014 roku Sąd Okręgowy w Warszawie nakazał pozwanym M. B. (obecnie M. W.) i Z. A., aby zapłacili solidarnie na rzecz powódki kwotę 114.822,50 złotych z ustawowymi odsetkami do dnia 12 września 2014 roku do dnia zapłaty oraz kwotę 5.053 złotych tytułem kosztów procesu albo wnieśli w terminie dwóch tygodni zarzuty.

W zarzutach od nakazu zapłaty pozwana M. B. wniosła o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu.

Nakaz zapłaty w stosunku do Z. A. uprawomocnił się z dniem 29 listopada 2014 roku.

Wyrokiem z dnia 3 grudnia 2015r Sąd Okręgowy w Warszawie w pkt I uchylił w całości wobec M. B. nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym wydany w dniu 17 października 2014 roku przez Sąd Okręgowy w Warszawie w sprawie IV Nc 239/14, w pkt II oddalił powództwo, w pkt III zasądził od (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W. na rzecz M. B. kwotę 4.928 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym kwotę 4.428 złotych tytułem kosztów zastępstwa prawnego udzielonego z urzędu oraz w pkt IV nakazał ściągnąć od (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w W. kwotę 3.806 złotych tytułem zwrotu kosztów sądowych, których pozwana nie miała obowiązku uiścić.

Powyższe rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy oparł o poniższe ustalenia faktyczne i prawne:

W dniu 9 listopada 2009 roku została zawarta pomiędzy (...) (dającym zlecenie) a Z. A. (agentem) umowa agencji sprzedaży. W umowie dający zlecenie zlecił, a agent zobowiązał się odpłatnie (prowizja) do stałego zawierania w imieniu dającego zlecenie umów sprzedaży towarów będących własnością dającego zlecenie w cenach ustalonych przez dającego zlecenie i za gotówkę na podstawie pełnomocnictwa. Ustalono, że miejscem wykonania zlecenia jest wyłącznie punkt sprzedaży detalicznej numer (...) zlokalizowany w (...) w K..

Dla zabezpieczenia należności wynikających z działalnością punktu oraz ewentualnych szkód Z. A. wystawiła weksel gwarancyjny in blanco, który opatrzyła swoim podpisem i który został poręczony przez pozwaną M. B. i G. A.. Przy zawarciu umowy sporządzona została również deklaracja wekslowa, w której Z. A., jako wystawca weksla własnego in blanco, upoważniła (...) do uzupełnienia powyższego weksla in blanco na kwotę obejmującą wszelkie niezapłacone zobowiązania przysługujące od wystawcy weksla z tytułu zawartej umowy. Deklarację tę podpisali także poręczyciele G. A. i M. B..

Działalność w punkcie sprzedaży faktycznie prowadził G. A..

W dniu 20 kwietnia 2011 roku została przeprowadzona inwentaryzacja, w czasie której stwierdzono niedobór w łącznej kwocie 94.726,59 złotych.

Umowa agencji sprzedaży łącząca Z. A. z (...) została wypowiedziana ze skutkiem natychmiastowym z dniem 20 kwietnia 2011 roku z uwagi na stwierdzenie niedoboru i przetrzymywanie i nieodprowadzanie gotówki.

Pismem z dnia 1 września 2011 roku (...) wezwała Z. A., G. A. i M. B. do zapłaty kwoty 94.319,77 złotych w terminie 7 dni pod rygorem wypełnienia weksla in blanco.

W dniu 14 listopada 2011 roku zostało zawarte porozumienie pomiędzy Z. A. a (...), którego przedmiotem było określenie warunków spłaty z tytułu niewpłaconych utargów oraz ubytków towarowych powstałych w (...). Wierzyciel oświadczył, że kwota długu wynosi 93.319,77 złotych, a dłużnik oświadczył, że dług jest bezsporny i wymagalny. Dłużnik zobowiązał się do spłaty kwoty 77.000 złotych w ratach, za wierzyciel zobowiązał się w przypadku spłaty terminowej rat nie dochodzić od dłużnika kwoty 16.319,77 złotych oraz odsetek ustawowych za zwłokę.

Z. A. w wykonaniu porozumienia dokonała spłaty jedynie kwoty 13.000 złotych, a ostatnia wpłata była w dniu 20 października 2012 roku.

(...) Polska wypełniła weksel in blanco wystawiony przez Z. A. i poręczony przez M. B. na kwotę 114.822,50 złotych, z dniem wystawienia weksla 5 września 2014 roku i dniem płatności 11 września 2014 roku.

Pismem z dnia 5 września 2014 roku (...) poinformowała Z. A. i M. B. o wypełnieniu weksla na kwotę 114.822,50 złotych i wezwała do zapłaty tej kwoty.

Mając na uwadze powyższe ustalenia faktyczne Sąd Okręgowy w pierwszej kolejności podkreślił, iż wobec uprawomocnienia się nakazu zapłaty wobec Z. A., przedmiotem rozpoznania w niniejszej sprawie było jedynie roszczenie wobec M. B..

Następnie po dokonaniu analizy charakteru zobowiązania wekslowego, odpowiedzialności poręczyciela i rodzaju zarzutów, które może on podnosić, Sąd Okręgowy uznał za zasadny podnoszony przez pozwaną zarzut wypełnienia weksla niezgodnie z porozumieniem wekslowym poprzez wypełnienie weksla po upływie terminu przedawnienia roszczenia wynikającego ze stosunku podstawowego.

Sąd Okręgowy podzielił ugruntowane w orzecznictwie Sądu Najwyższego stanowisko, iż treścią upoważnienia do uzupełnienia weksla in blanco jest objęte jedynie uzupełnienie weksla przed upływem terminu przedawnienia roszczenia podlegającego zabezpieczeniu. Także w przypadkach użycia przez strony zwrotu mówiącego o tym, że wręczony weksel in blanco może być uzupełniony w każdym czasie, będzie chodziło na ogół o dowolną chwilę, ale tylko przed upływem terminu przedawnienia roszczenia podlegającego zabezpieczeniu (wyrok z dnia 15 lutego 2006 r., IV CSK 15/05, LEX nr 179731, wyrok z 19 listopada 2004 r., V CK 228/04, OSP 2005/11/130). W związku z takim stanowiskiem z upływem terminu przedawnienia roszczenia ze stosunku podstawowego posiadacz niewypełnionego weksla in blanco traci uprawnienie do jego wypełnienia. Wypełnienie weksla w takiej sytuacji nie prowadzi do powstania zobowiązania wekslowego, o którym mowa w art. 76 prawa wekslowego (tak też Sąd Apelacyjny w Białymstoku w wyroku z dnia 14 maja 2008 r., I ACa 174/08, OSAB 2008/2-3/17).

Zarzut uzupełnienia weksla po upływie terminu przedawnienia roszczenia ze stosunku podstawowego przysługuje także poręczycielowi (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 listopada 2010 r., V CSK 142/10).

Odnosząc powyższe do realiów niniejszej sprawy Sąd stwierdził, iż posiadacz weksla in blanco – powód – wypełnił przedmiotowy weksel po upływie terminu przedawnienia roszczenia ze stosunku podstawowego względem poręczyciela M. B.. Roszczenia powoda z tytułu zawartej z pozwaną umowy stały się wymagalne w dniu 21 kwietnia 2011 roku, tj. dzień po przeprowadzeniu inwentaryzacji i rozwiązaniu umowy agencji sprzedaży z Z. A. (art. 120 § 1 kc). Powyższe roszczenie jako związane z działalnością gospodarczą powoda podlegało trzyletniemu terminowi przedawnienia (art. 118 kc), gdyż do roszczeń z umowy agencji nie ma zastosowania dwuletni termin przedawnienia przewidziany dla roszczeń z umowy zlecenia.

W toku procesu powód podnosił, że bieg terminu przedawnienia uległ przerwaniu w związku z zawarciem przez Z. A. porozumienia co do spłaty zadłużenia, które należy traktować jako uznanie długu. Stanowisko powoda jest zasadne jedynie częściowo, a mianowicie w stosunku do roszczenia wobec Z. A.. Czynność uznania długu dokonana przez Z. A. nie przerwała bowiem biegu terminu przedawnienia roszczenia wobec poręczyciela M. B..

Sąd Okręgowy zauważył wprawdzie, iż w orzecznictwie ugruntowany jest pogląd, że do poręczenia wekslowego nie mają zastosowania przepisy Kodeksu cywilnego dotyczące poręczenia, jednakże podkreślił, iż Sąd Najwyższy dopuszcza wyjątki od tej reguły. I tak w wyroku z dnia 1 października 2003 roku stwierdził, że zasada wyrażona w prawie cywilnym, że zakres poręczenia nie może być bez wyraźnej zgody poręczyciela rozszerzony, obowiązuje również przy poręczeniu wekslowym (II CK 80/02). Sąd Najwyższy dopuścił zatem zastosowanie art. 879 § 2 kc do poręczenia wekslowego. Przepis ten stanowi wyraźną blokadę dla zbytniego rozszerzania odpowiedzialności poręczyciela. Poręczyciel nie odpowiada za czynności prawne dokonane przez wierzyciela i dłużnika głównego już po udzieleniu

poręczenia, o ile zwiększają one jego zobowiązanie. Poręczyciel, by uchronić się przed negatywnymi skutkami zawarcia przez dłużnika głównego i wierzyciela ugody, nie musi podejmować żadnego działania, wystarczającą gwarancją niezwiększenia zakresu jego zobowiązania przez czynności dokonane między wierzycielem a dłużnikiem głównym po udzieleniu poręczenia zapewniał mu bowiem art. 878 § 2 kc w związku z art. 883 § 2 kc. Jak trafnie, zdaniem Sądu I instancji, wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 4 grudnia 2008 r. I CSK 212/08, z art. 883 § 2 kc jasno wynika, że uznanie długu przed upływem terminu przedawnienia powoduje przerwę biegu tego terminu (art. 123 § 1 pkt 2 kc), jednak skutek ten nie dotyczy sytuacji prawnej poręczyciela, który nadal może powoływać się na przedawnienie roszczenia głównego. Przyjęcie takiego rozwiązania z jednej strony odpowiada konstrukcji poręczenia, które ma charakter akcesoryjny wobec zobowiązania zabezpieczanego, z drugiej zaś pozostaje w pełnej zgodzie z ukształtowaniem odpowiedzialności poręczyciela na wzór odpowiedzialności współdłużnika solidarnego (art. 881 kc).

Również na gruncie prawa wekslowego wystawca weksla i poręczyciel ponoszą solidarną odpowiedzialność (art. 47 prawa wekslowego). Przy solidarności biernej przerwania lub zawieszenia biegu przedawnienia w stosunku do jednego z dłużników solidarnych nie ma skutku względem współdłużników (art. 372 kc).

A zatem zarówno w oparciu o przepis o poręczeniu, jak i przepisy regulujące solidarność dłużników, uznanie długu dokonane przez wystawcę weksla, nie skutkuje przerwaniem biegu przedawnienia roszczenia w stosunku do poręczyciela wekslowego.

Ponadto Sąd podkreślił, stanowisko wyrażone przez Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 24 października 2003 roku, że poręczenie wekslowe jest zobowiązaniem samoistnym, a zatem nie ma podstaw do przyjęcia, że uznanie długu przez dłużnika wekslowego jest wiążące dla poręczyciela (III CK 35/02).

W świetle powyższego, zdaniem Sądu Okręgowego, roszczenie powoda wynikające ze stosunku podstawowego wobec M. B. przedawniło się w dniu 21 kwietnia 2014 roku. Weksel zaś został wystawiony w dniu 5 września 2014 roku, tj. już po upływie terminu przedawnienia, a zatem zarzut wypełnienia weksla niezgodnie z deklaracją wekslową okazał się zasadny.

Zbędne w związku z tym było rozpoznawanie innych zarzutów podniesionych przez pozwaną, tym bardziej, że wiązałyby się to z prowadzeniem postępowania dowodowego.

Mając na uwadze powyższe Sąd uznał, że roszczenie powoda nie zasługuje na uwzględnienie i w związku z tym na podstawie art. 496 k.p.c. nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym w całości uchylił, a powództwo oddalił.

O kosztach Sąd orzekł w oparciu o zasadę odpowiedzialności za wynik procesu.

Apelację od powyższego wyroku wniósł powód zaskarżając go w całości i zarzucając mu naruszenie:

- a) z art. 30 ust. prawo wekslowe w zw. z art. 103 ust. prawo wekslowe poprzez jego nieprawidłową wykładnię skutkującą przyjęciem, iż pozwana poręczycielka wekslowa odpowiada za zapłatę należności wynikającej z umowy agencyjnej w sytuacji, gdy pozwana poręczycielka wekslowa poręczyła wyłącznie za zapłatę sumy wekslowej
- b) art. 47 ust. prawo wekslowe w zw. z art. 103 ust. prawo wekslowe poprzez nieprawidłową wykładnię skutkującą uznaniem, iż pozwana poręczycielka wekslowa odpowiada solidarnie z dłużnikiem głównym (Z. A. będącą stroną umowy agencyjnej), za zapłatę należności wynikających z tej umowy, w sytuacji gdy pozwana poręczycielka wekslowa odpowiada solidarnie z pozostałymi dłużnikami wekslowymi za zobowiązanie wekslowe
- c) art. 372 kc poprzez jego nieprawidłowe zastosowanie w niniejszej sprawie, poprzez uznanie, iż czynność uznania długu dokonana przez Z. A. nie przerwała biegu terminu przedawnienia roszczenia wobec poręczyciela M. B. skutkujące uznaniem, iż roszczenia ze stosunku podstawowego uległy przedawnieniu wobec pozwanej poręczycielki wekslowej pomimo, iż pozwana poręczycielka wekslowa nie odpowiada za zapłatę roszczeń ze stosunku

podstawowego, lecz odpowiada solidarnie z pozostałymi dłużnikami wekslowymi za wykonanie zobowiązania wekslowego,

d) art. 120 k.c. poprzez jego nieprawidłowe zastosowanie polegające na przyjęciu, iż termin przedawnienia roszczeń w stosunku do pozwanej poręczycielki wekslowej rozpoczął bieg w kwietniu 2011 r., co w konsekwencji doprowadziło do błędnego uznania, że roszczenie powódki uległo przedawnieniu przed wypełnieniem weksla,

e) art. 10 ust. prawo wekslowe w zw. z art. 103 ustawy Prawo wekslowe poprzez jego nieprawidłowe zastosowanie polegające na uznaniu, iż pozwana udowodniła, że weksel złożony przez powódkę w niniejszym postępowaniu został uzupełniony w sposób niezgodny z deklaracją wekslową tj. po upływie terminu przedawnienia roszczenia wekslem tym zabezpieczonego,

f) art. 879 par. 2 k.c. poprzez jego zastosowanie w niniejszej sprawie pomimo tego, iż roszczenie powódki dochodzone od pozwanej w niniejszym postępowaniu wynika z poręczenia wekslowego, a nie z poręczenia cywilnego.

Mając na uwadze powyższe zarzuty skarżący wnosił o

1) zmianę zaskarżonego wyroku poprzez utrzymanie w mocy w stosunku do pozwanej M. B. nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym wydanego dnia 17 października 2014 r. przez Sąd Okręgowy w Warszawie, IV Wydział Cywilny w sprawie o sygn. akt IV Nc 239/14,

2) zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje wg. norm przepisanych, z tym zastrzeżeniem, że odpowiedzialność z tytułu zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, za pierwszą instancję do kwoty 5.053,00 zł. jest solidarna z odpowiedzialnością Z. A.;

ewentualnie o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy w tym zakresie do ponownego rozpoznania sądowi I instancji, pozostawiając rozstrzygnięcie o kosztach postępowania za obie instancje sądowi I instancji.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja okazała się zasadna, zaś podniesione w niej zarzuty trafne. W związku z tym Sąd Apelacyjny, dzieląc ustalenia faktyczne Sądu I instancji /niekwestionowane/, zmienił orzeczenie Sądu Okręgowego w wyniku odmiennej subsumpcji dokonanej w płaszczyźnie poniższych przepisów. Należy bowiem podkreślić, iż poręczenie pozwanej miało charakter poręczenia wekslowego, nie zaś cywilnego, w konsekwencji nie znajdują zastosowania przepisy art.876 i nast. k.c.. Niektóre z nich można wprawdzie, zdaniem judykatury, stosować, jedynie wyjątkowo, do poręczenia wekslowego; sytuacja taka jednak, mogąca potencjalnie implikować ich uruchomienie nie zachodzi w niniejszej sprawie.

Należy zauważyć, iż rozumowanie prawne Sądu I instancji zostało dotknięte błędem prawno-logicznym w założeniu, który w dalszym toku spowodował osiągnięcie niewłaściwego wyniku, jako tezy końcowej, w postaci wniosku co do przedawnienia roszczenia skierowanego przeciwko pozwanej /w dniu 21.04.2014r/ i w konsekwencji konstatacji wypełnienia weksla po upływie przedawnienia w stosunku do jej osoby. Zobowiązanie pozwanej /aval/ było bowiem jedynie zobowiązaniem o charakterze wekslowym, nie powiązaniem z materialnoprawnym stosunkiem, wynikającym z zawartej umowy agencyjnej, która łączyła jedynie jej strony, to jest powoda /uprzednio (...)/ i Z. A..

W konsekwencji przedawnienie roszczenia, związanego z zaistniałym niedoborem, stwierdzonym w wyniku inwentaryzacji, mającej miejsce w dniu 20.04.2011r., powstałego na tle stosunku podstawowego, rozpoczęło swój bieg w tym dniu jedynie w stosunku do strony tego stosunku umownego, tj. Z. A.. Nie powstało wówczas żadne zobowiązanie z tej umowy w stosunku do M. B., a zatem nie biegło przedawnienie roszczeń względem jej osoby. Roszczenie cywilnoprawne istniało tylko w stosunku do Z. A.. W konsekwencji przerwanie biegu przedawnienia, dokonane w wyniku zawartej między nią a powodem umowy, spowodowało iż roszczenie w stosunku do tej dłużniczki w dniu wypełnienia weksla, tj. 5.09. 2014r. było nieprzedawnione. Weksel zatem mógł zostać wypełniony. Natomiast dopiero z chwilą wypełnienia powyższego weksla in blanco zaktualizowało się zobowiązanie wekslowe zarówno w

stosunku do wystawcy, jak i zobowiązanie pomiędzy wierzycielem a avalistą, tj. to na kanwie którego powód kierował roszczenie na podstawie art. 30, 32 i 47 w zw. art.103 prawa wekslowego do obecnej pozwanej, M. W. /B./. Przed wypełnieniem weksla in blanco stanowi on dokument niezupełny/art.10 Prawa wekslowego/ i osoby podpisane na nim nie są zobowiązane wekslowo/por. orzeczenie SN z dnia z dnia 20 listopada 1930 r., Rw. III 1445/30, PS 1931, poz. 486). W związku z tym dopiero od tego momentu, tj. zaktualizowania się tego zobowiązania / choć ze skutkiem od daty podpisania / można rozważać zdarzenia, mogące nastąpić w relacji czasowej jedynie po nim, które potencjalnie doprowadzą do przerwania biegu przedawnienia w stosunku do wyżej wymienionej, a zatem również uruchomią zastosowanie art. 71 w zw. z art. 47 i art. 103 Prawa wekslowego. W niniejszej sprawie takie zdarzenia nie miały miejsca. Natomiast roszczenie wekslowe przeciwko poręczycielce wekslowej przedawnia się według zasad ogólnych prawa wekslowego, tj. stosownie do art. 70 w zw. art. 103 tego prawa, z upływem trzech lat od dnia płatności weksla, tj. z dniem 11 września 2017 r., nawet jeżeli data płatności weksla została wpisana przez wierzyciela w wyniku uzupełnienia weksla in blanco /por. uzasadnienie wyroku SN z dnia 4.06.2003 r., I CKN 434/01/.

W konsekwencji Sąd I instancji błędnie zastosował przepisy art. 372 k.c. i 120k.c., co zasadnie zarzucała skarżąca. Nieprawidłowo został więc przez Sąd I instancji zastosowany też art. 10 w zw. art. 103 prawa wekslowego, poprzez niewłaściwe przyjęcie , iż weksel został wypełniony niezgodnie z deklaracją wekslową, tj. po upływie terminu przedawnienia roszczenia wekslem zabezpieczonego. Uzupełniająco należy podnieść, iż wskazane w zarzutach wnioski dowodowe pozwanej nie miały znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy. W szczególności irrelevantne były kwestie, dotyczące stanu zdrowia, prowadzącego punkt sprzedaży, G. A., skoro wysokość zobowiązania nie była sporna pomiędzy stronami stosunku podstawowego. Nieuzasadniony został też w żaden sposób „głosłowny” zarzut pozwanej, związany z nieprawidłowym wyliczeniem odsetek od przedmiotowego zobowiązania. W związku z powyższym Sąd Apelacyjny działając na podstawie art. 386§1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok i na podstawie art. 496 k.p.c. orzekł jak w sentencji. Postanowienie o kosztach postępowania za I i II instancję uzasadnia treść art. 98§1 i 3 k.p.c.